

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Tolkning på finlandssvenskt teckenspråk

Självstudiematerial för teckenspråkstolkare

Inga Kauppi

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

05/2016

HUMANISTISKA YRKESHÖGSKOLAN

Utbildningen för teckenspråkstolkar

SAMMANDRAG

Författare Inga Kauppi	Sidantal 37 och 2 bilagor
Arbetets namn Tolkning på finlandssvenskt teckenspråk – självstudiematerial för teckenspråkstolkar	
Handledare Liisa Halkosaari	
Uppdragsgivare Humanistiska yrkeshögskolan, Livs-projektet	
Sammandrag <p>Det finlandssvenska teckenspråket är ett av Finlands två officiella teckenspråk och antalet språk användare rör sig omkring 90 döva. Det finns alltså ett behov av tolkning på finlandssvenskt teckenspråk och tolkar som utför tolkningar på språket. Ändå har det inte ordnats någon svenskspråkig tolkutbildning i Finland under de senaste dryga 20 åren. Syftet med detta examensarbete var att ta reda på hurdan självstudiematerial som passar för teckenspråkstolkar som vill öva sig i tolkning på finlandssvenskt teckenspråk. Produkten i examensarbetet är en plan för övningsmaterial.</p> <p>Examensarbetet tillhör Humanistiska Yrkeshögskolans Livs-projekt som också var arbetets uppdragsgivare. Frågan i examensarbetet, hurdan läromedel passar teckenspråkstolkar för självstudier, har forskats genom att sätta sig in i tidigare forskning i ämnet samt att intervjua två teckenspråkstolkar med erfarenhet av tolkning på finlandssvenskt teckenspråk. Intervjuerna genomfördes som temaintervjuer, för att ta reda på tolkarnas önskemål och tankar om självstudiematerial. Tolkarnas svar ordnades enligt teman och baserat på dem och den tidigare forskningen i ämnet sammanställdes en sammanfattning om hurdan självstudiematerial för att öva sig i tolkning på finlandssvenskt teckenspråk är rekommenderbart.</p> <p>Resultaten av intervjuerna och sammanfattningen om självstudiematerialet finns i slutet av examensarbetet tillsammans med beskrivningen av produkten, planen för självstudiematerialet. På basen av planen är det lätt att producera materialet. Examensarbetet gjordes som ett beställningsarbete för Humaks Livs-projekt. Utöver det kan examensarbetet vara till nytta för teckenspråkstolkar som vill lära sig eller förbättra sina kunskaper i finlandssvenskt teckenspråk och tolkning i det och för alla som är intresserad av språket och vill få mer information om det.</p>	
Nyckelord finlandssvenskt teckenspråk, teckenspråkstolkar, tolkning, läromedel, självstudier	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Sign Language Interpreting

ABSTRACT

Author Inga Kauppi	Number of Pages 37 and 2 annex pages
Title Interpreting in Finland-Swedish Sign Language – Self-Study Material for Interpreters	
Supervisor(s) Liisa Halkosaari	
Subscriber and/or Mentor Humak University of Applied Sciences, Livs-project	
Abstract <p>The Finland-Swedish Sign Language is the other official sign language in Finland and has at the moment about 90 deaf users. So there is a need for interpretation in Finland-Swedish Sign Language, as well as there are interpreters that do those interpretations. However during the last a little over twenty years there has been no education for sign language interpreters in Swedish. The aim of this study was to examine what kind of self-study material would be suitable for sign language interpreters' independent studies for Finland-Swedish sign language interpreting. The product made alongside with the study was a plan for the material.</p> <p>This study is a part of Humak's Livs-project, which also was the subscriber of the study. The topic of the thesis, i.e. what would be good self-study material for Finland-Swedish sign language interpreting, was studied by reading up on source literature and previous studies related to the topic, as well as interviewing two interpreters with experience of interpreting in Finland-Swedish sign language. The interviews were carried out as theme interviews, by examining interpreters' thoughts and wishes about self-study material. The interpreters' answers were organized under fitting themes, and based on them and previous studies related to the topic a summary was made about what would be recommendable self-study material for Finland-Swedish sign language interpreting.</p> <p>The results of the interviews and the summary are presented at the end of the thesis, as well as the product that is the plan for one part of the material. Production of the self-study material will be easy to carry out on the basis of the plan. This thesis was made to order of Humak's Livs-project, and furthermore it can be used by sign language interpreters interested in Finland-Swedish sign language and practicing interpreting in it, as well as anyone interested in the language and seeking information on it.</p>	
Keywords Finland-Swedish Sign Language, sign language interpreters, interpretation, study material, independent study	

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielentulkin koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Inga Kauppi	Sivumäärä 37 ja 2 liitesivua
Työn nimi Tulkkaus suomenruotsalaisella viittomakielellä – itseopiskelumateriaali viittomakielentulkeille	
Ohjaava(t) opettaja(t) Liisa Halkosaari	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Humanistinen ammattikorkeakoulu, Livs-projekti	
Tiivistelmä <p>Suomenruotsalainen viittomakieli on toinen Suomessa käytetyistä viittomakielistä, ja kuuroja kielenkäyttäjiä on tällä hetkellä noin 90. Tarvetta tulkkaukselle suomenruotsalaisella viittomakielellä siis löytyy, samoin kuin tulkkeja jotka näitä tulkkauksia tekevät. Viimeisen reilun 20 vuoden aikana ei Suomessa kuitenkaan ole järjestetty ruotsinkielistä tulkkipäätöstä. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millainen opiskelumateriaali sopisi viittomakielentulkeille itseopiskeluun suomenruotsalaisen viittomakielen tulkkausta varten. Opinnäytetyön produktina tuotettiin suunnitelma materiaalin toteuttamiseen.</p> <p>Opinnäytetyö kuuluu Humakin Livs-hankkeeseen, joka on myös opinnäytetyön tilaaja. Opinnäytetyön aihetta, eli millaista hyvä itseopiskelumateriaali suomenruotsalaisen viittomakielen tulkkaukseen olisi, tutkittiin perehtymällä lähdekirjallisuuteen ja aiheeseen liittyviin opinnäytetöihin, sekä haastattelemalla kahta tulkkiä, joilla on kokemusta suomenruotsalaisella viittomakielellä tulkkauksesta. Haastattelut toteutettiin teema-haastatteluina, selvittäen tulkkien ajatuksia ja toiveita itsenäisestä harjoittelumateriaalista. Haastatteluissa saadut vastaukset teemoiteltiin, ja niiden sekä aiheesta tehdyn aiemman tutkimuksen perusteella laadittiin yhteenveto siitä, millainen itseopiskelumateriaali on suositeltavaa suomenruotsalaisen viittomakielen tulkkauksen harjoitteluun.</p> <p>Haastattelujen tulokset ja yhteenveto esitellään opinnäytetyön loppupuolella, samoin kuin opinnäytetyön produkti, materiaalin suunnitelma. Sen pohjalta on myöhemmin helppo toteuttaa itseopiskelumateriaalin tuottaminen. Opinnäytetyö tehtiin tilaustyönä Humakin Livs-projektille, minkä lisäksi sitä voivat hyödyntää suomenruotsalaisesta viittomakielestä ja sen tulkkauksen harjoittelusta kiinnostuneet tulkit, sekä kaikki muut kielestä kiinnostuneet ja siitä lisää tietoa haluavat.</p>	
Asiasanat suomenruotsalainen viittomakieli, viittomakielentulkit, tulkkaus, oppimateriaali, itseopiskelu	

INNEHÅLL

1 INLEDNING	5
2 LEV I VÅRT SPRÅK -PROJEKTET	6
3 DET FINLANDSSVENSKA TECKENSPRÅKET	7
3.1 Språkliga särdrag	8
3.2 Historia	10
3.3 Situationen idag	10
3.4 Tolktjänsten på finlandssvenskt teckenspråk	11
4 TECKENSPRÅKSTOLKNING	13
4.1 Tolkningsprocessen	14
4.2 Tolkning mellan två främmande språk	15
4.3 Hur blir man tolk?	16
5 SJÄLVSTUDIEMATERIAL	18
5.1 Undervisningsmaterial	19
5.2 Värdering av undervisningsmaterial	19
5.3 Självtudiematerial för teckenspråkstolkare	21
6 INTERVJUN MED TECKENSPRÅKSTOLKARNA	22
6.1 Genomförandet av intervjuerna	22
6.2 Särdrag i tolkning i finlandssvenskt teckenspråk	23
6.3 Det finlandssvenska teckenspråkets särdrag	24
6.4 Materialets teman och svårighetsgrad	25
6.5 Förverkligandet av materialet	25
6.6 Sammanfattning av intervjuerna	27
7 ANALYS OCH PRODUKT	27
7.1 Övningsmaterial för teckenspråkstolkare	28
7.2 Plan för övningsmaterial	30
8 OBSERVATIONER OCH REFLEKTIONER	32
KÄLLOR	34
BILAGOR	38

1 INLEDNING

Syftet med detta examensarbete var att ta reda på hurdant självstudiematerial passar för teckenspråkstolkare som vill öva sig i tolkning i finlandssvenskt teckenspråk. Examensarbetet är funktionellt och produkten är en plan på självstudiematerialet som produceras senare. Examensarbetet är en del av Humanistiska yrkeshögskolans Livs-projekt som är ett utbildningsprojekt på finlandssvenskt teckenspråk. Självstudiematerial som jag har planerat i examensarbetet kan senare produceras och publiceras i projektet.

Min forskningsfråga är "Hurdant läromedel passar teckenspråkstolkare för självstudier?". För att ta reda på det, började jag med att sätta mig in i material om det finlandssvenska teckenspråket, läromedel, och tidigare forskning om självstudiematerial för teckenspråkstolkare. Jag intervjuade också två teckenspråkstolkare med erfarenhet av tolkning på finlandssvenskt teckenspråk om deras önskemål och tankar. Jag beslöt att genomföra en temaintervju eftersom den här kvalitativa forskningsmetoden var lämplig i situationen där jag ville få en heltäckande uppfattning om hurdant självstudiematerialet borde vara (Vilkka & Airaksinen 2004, 63-64). Baserat på den tidigare forskningen i ämnet och de svaren jag fick i intervjuerna utarbetade jag en sammanfattning på hurdant självstudiematerial lämpar sig för tolkningsövningar på finlandssvenskt teckenspråk.

I intervjuerna kom det fram att tolkning på finlandssvenskt teckenspråk skiljer sig från tolkning mellan finskt teckenspråk och finska på många sätt. Det finlandssvenska teckenspråket skiljer sig märkbart från det finska teckenspråket och har mycket intern variation, vilket orsakar utmaningar för tolkarna. I tolkningssituationen behöver tolken ofta andra språk, till exempel finska, utöver svenskan och det finlandssvenska teckenspråket. Fast det finns ett fortlöpande behov av tolkar som behärskar svenska och finlandssvenskt teckenspråk, finns det ingen svenskspråkig tolkutbildning i dag.

Det finlandssvenska teckenspråket är ett väldigt litet minoritetsspråk och antalet språkanvändare blir alltjämt färre. År 2015 gjorde Maria Andersson-Koski en kartläggning om språkets situation i dag för Finlandssvenska teckenspråkiga r.f. I kart-

läggningen framkom att språket behöver samhällets stöd för att leva vidare och att det finns ett akut behov av en heltäckande revitaliseringsplan för språket. (Andersson-Koski 2015, 4.) På hösten 2015 började Humanistiska yrkeshögskolans utbildningsprojekt för det finlandssvenska teckenspråket, *Lev i vårt språk*, som mitt examensarbete också hör till. Jag hoppas att detta examensarbete kommer att vara till nytta för teckenspråkstolkare som vill lära sig eller förbättra sina kunskaper i finlandssvenskt teckenspråk och tolkning i det och för alla som är intresserade av språket. Det finns ingen tidigare forskning i detta ämne, men det finns några examensarbeten om teckenspråkstolkars och -studerandes självstudier samt läromedel på finskt teckenspråk.

Jag har skrivit mitt examensarbete på svenska, fast det inte är mitt modersmål. Jag gör det för att examensarbetet ska vara tillgängligt för finlandssvenska teckenspråksanvändare. För dem är skriven svenska viktigt med tanke på till exempel informationstillgång (Wallvik 2005, 17).

2 LEV I VÅRT SPRÅK -PROJEKTET

Lev i vårt språk är Humanistiska yrkeshögskolans utbildningsprojekt på finlandssvenskt teckenspråk, i samarbete med Finlandssvenska teckenspråkig r.f., Dövas Förbund och Helsingfors universitets Finska, finskugriska och nordiska institutionen. Projektet är den första statsfinansierade åtgärden med syfte på upplivning av finlandssvenskt teckenspråk. Målsättningen med projektet är att stöda språkbrukares identitet, kultur- och språkmedvetenhet. (Humanistiska yrkeshögskolan 2016a.)

En viktig del av projektet är att organisera en expertinstruktörutbildning för finlandssvenska teckenspråkiga, som ger dem möjligheter att utvecklas till sakkunniga i sitt modersmål. Utbildningen erbjuds i Humaks öppna yrkeshögskola läsåret 2016-2017 samt under höstterminen 2017. I utbildningen blir man medveten om språket, samfundet och identiteten, och lär sig också kortfattat om översättning, undervisning och språkvetenskap. Utbildningen ger inte någon officiell kvalificering, men de som

genomgår utbildningen får färdigheter till att t.ex. göra översättningar, arbeta i tolkutbildning eller fungera som forskningsassistenter och modersmålsinstruktörer. (Humanistiska yrkeshögskolan 2016a.)

En av de viktigaste målsättningarna med expertutbildningen är att skapa en tolkutbildning. För tillfället råder det brist på tolkar och andra sakkunniga som kan svenska och finlandssvenskt teckenspråk, vilket har varit ett hinder för organisering av tolkutbildning i finlandssvenskt teckenspråk. Efter projektet och ifall finansieringen ordnar sig, har Humak förbundit sig att organisera tolkutbildning i finlandssvenskt teckenspråk. (Humanistiska yrkeshögskolan 2016a.)

Under Livs-projektet samlas det forskningsinformation som anknyter sig till finlandssvenskt teckenspråk och produceras ny information. Detta material kommer att stödja utbildningen. Målet är att producera en grov beskrivning av det finlandssvenska teckenspråkets strukturella drag och lexikon, och därutöver samla upp information om språkets sociolingvistiska drag, så som variationer och språkomgivningar samt kulturella drag som är karakteristiska för språksamfundet. Lexikon och forskningsmaterial ska utnyttjas och vidareutvecklas i expertutbildningen och därutöver publiceras det ett öppet undervisningsmaterial på nätet år 2017. (Humanistiska yrkeshögskolan 2016a.)

3 DET FINLANDSSVENSKA TECKENSPRÅKET

I Finland används två olika teckenspråk som är nära besläktade med varandra. Det finska och det finlandssvenska teckenspråket har båda sitt ursprung i det teckenspråk som den döva finlandssvensken Carl Oscar Malm hade lärt sig under sin skoltid vid Manillaskolan i Stockholm, Sverige. (Hoyer 2005, 55; Andersson-Koski 2015, 13.) Därför liknar det finlandssvenska teckenspråket både det finska och det riks-svenska teckenspråket, men är ändå sitt eget språk och skiljer sig märkbart från dessa två språk. Skillnaderna mellan det finska och det finlandssvenska teckenspråket kan man se tydligast i uttryck som är lånade från talade språk, från svenska till

det finlandssvenska teckenspråket och från finska till det finska teckenspråket (Hoyer & Kronlund-Saarikoski 2002, 4-5).

Det finlandssvenska teckenspråket, dess struktur och grammatik har det inte forskats mycket i (Hoyer & Kronlund-Saarikoski 2002, 4) och det finns inte så mycket material på det finlandssvenska teckenspråket som det finns på det finska teckenspråket. Finlandssvenska döva har till exempel inte teckenspråkiga videoprogram eller tecknade nyheter i televisionen på sitt modersmål som finska döva har (Wallvik 2005, 11). År 2002 publicerades som ett resultat av det första finlandssvenska teckenspråksprojektet *Se vårt språk!* bestående av en videokassett och en bok innehållande 38 tecken på det finlandssvenska teckenspråket. Språkforskaren Karin Hoyer som medverkade också i detta projekt, har forskat i det finlandssvenska teckenspråket, jobbat för att stärka dess ställning och skrivit några artiklar och inlägg om det (Andersson-Koski 2015, 14). År 2014-2015 gjorde Maria Andersson-Koski en kartläggning av det finlandssvenska teckenspråkets situation idag för Finlandssvenska teckenspråkiga r.f. Syftet med kartläggningen var att uppskatta antalet finlandssvenska döva teckenspråkiga i Finland idag och antalet tillgängliga teckenspråkstolkare som behärskar både svenska och finlandssvenskt teckenspråk (Andersson-Koski 2015, 4).

3.1 Språkliga särdrag

Det finlandssvenska teckenspråket är påverkat av både det finska och det rikssvenska teckenspråket. Finlandssvenska teckenspråkiga är spridda runt om i Svenskfinland och många av dem gifter sig med en finsk döv. Som ett resultat är det finlandssvenska teckenspråket påverkat av det finska teckenspråket, speciellt i huvudstadsregionen där det finska teckenspråket är dominerande i alla sammanhang. Det rikssvenska teckenspråket påverkar också det finlandssvenska teckenspråket eftersom många finlandssvenska döva har gått i yrkesskola i Sverige och döva, särskilt i Österbotten, tittar på teckenspråkiga program på Sveriges TV. Som en följd av dessa språkkontakter ligger språkbruket i södra Finland närmare det finska teckenspråket och det i Österbotten ligger närmare det rikssvenska. (Wallvik 2005, 11, 18-19.)

Skillnaderna mellan det finska och det finlandssvenska teckenspråket har studerats främst av Karin Hoyer. Enligt henne är skillnaderna mellan språken synliga i specifika finlandssvenska och finska tecken som inte förekommer i det andra språket, i översättningslån, initialtecken, lexikaliserade bokstavingar, skillnader i tecknens semantik, och direkta inlån av svenska fraser. Handalfabetet använt bland de finlandssvenska teckenspråkiga skiljer sig också från dem använt i det finska teckenspråket (Kankkonen 2016). Många finlandssvenska tecken skiljer sig från de finska endast i munrörelsen, men tecknen kan också strukturellt likna varandra och skilja sig fonetiskt åt i handform, rörelse eller artikulation. (Hoyer 2005, 56; Andersson-Koski 2015, 21.)

I finlandssvenska teckenspråket används tre olika handalfabetet: det nya, det gamla, och det svenska teckenspråkets handalfabet. Det gamla handalfabetet används mest av äldre språkanvändare (över 70-80 år), och det nya av unga födda på 70-talet eller senare. De som har studerat i gymnasiet eller yrkesskolan i Sverige, använder handalfabet som är påverkat av det svenska teckenspråkets handalfabet. Det nya och det svenska handalfabetet blandas ofta i språkbruk, som också varierar mycket. Alla finlandssvenska teckenspråkiga förstår dock varandra och är vana vid olika och blandade handalfabetet. De kan anpassa handalfabetet beroende på mottagaren, till exempel använda bara det nya handalfabetet med finska döva. (Kankkonen 2016.)

Översättningslån är vanligaste resultatet av majoritetsspråkets inverkan på minoritetsspråket. När det gäller de tecknade språken är det finlandssvenska teckenspråket mest påverkat av svenskan och det finska teckenspråket av finskan. Ett exempel på översättningslån är *sportlov* som på finlandssvenska teckenspråket tecknas SPORT+LOV medan det på finska teckenspråket tecknas HIIHTO+LOMA, skidlov. Initialtecken betyder tecken, som grundar sig på den första bokstavshandformen av tecknets talade motsvarighet. Till exempel på finlandssvenskt teckenspråk tecknas *fredag* med handformen *f* medan det på finska teckenspråk tecknas med handformen *p* som i *perjantai*. Lexikaliserade bokstavingar är bokstavingar av korta svenska ord som har blivit etablerade i de finlandssvenska "tecknen", till exempel *by*, *tur* och *ut*. (Andersson-Koski 2015, 21; Hoyer 2004, 14-17.)

Skillnader i tecknens semantik är resultat av det talade språkets inverkan på teckenspråket, vilket breddar den semantiska betydelsen för ett tecken som förekommer i

båda språken. Till exempel har det finska och finlandssvenska teckenspråket samma tecken för *disciplin*, men i finskt teckenspråk använder man detta tecken också för att betyda *kur*, eftersom finskans *kuri* (disciplin) och *kuuri* (kur) är fonetiskt närliggande. Ett motsvarande exempel i det finlandssvenska teckenspråket är tecknet för *ond* (fi: ilkeä) som också förekommer i båda språken, men på finlandssvenskt teckenspråk betyder det också att (göra) *ont*, på grund av ordens fonetiska likhet i svenskan. Det finns också direkta inlån av svenska fraser i det finlandssvenska teckenspråket, liksom *känna igen* och *gå bra*. (Andersson-Koski 2015, 21-22; Hoyer 2004, 14-17.)

3.2 Historia

Finlands första dövskola grundades i Borgå år 1846 av Carl Oscar Malm. Han hade lärt sig det svenska teckenspråket vid Manillaskolan i Stockholm och detta språk förde han vidare till sina elever i Finland. (Hoyer 1999, 13; Salmi & Laakso 2005, 41.) Småningom grundades andra dövskolor och ett dövsamfund började uppstå när döva kom samman i de skolor där undervisningsspråket var teckenspråk (Hoyer 2005, 55). Under 1800-talets andra hälft blev talmetoden, eller oralismen, härskande inom dövundervisningen. Oralismen grundade sig i tanken att teckenspråk var mer primitiva än talade språk, och att alla döva skulle tränas i tal och läppavläsning för att bli så lika hörande som möjligt. Oralismen ledde till att döva från svenska och finska hem placerades i olika skolor och dövskolor indelades enligt undervisningsspråket. Skolor för döva svenskspråkiga fanns i Borgå och Jakobstad. Denna fördelning inverkade mycket på utvecklingen av Finlands två teckenspråk. Det teckenspråk som Malm använde började utveckla sig i två olika riktningar och distansera sig från det sverigesvenska teckenspråket. (Andersson-Koski 2015, 13-14, 17.)

3.3 Situationen idag

Efter stängningen av Borgå dövskola år 1993 finns det ingen naturlig språkmiljö där det finlandssvenska teckenspråket kunde överföras från en generation till en annan. Därför har många finlandssvenska familjer med döva barn flyttat till Sverige för att få teckenspråkig undervisning med svenska som skriftspråk. Som resultat har antalet

språkanvändare minskat märkbart och nu saknas det en "mellangeneration" i språkgemenskapen. Majoriteten av dagens finlandssvenska teckenspråkiga i Finland är födda på 1950-talet eller tidigare och antalet språkanvändare blir alltjämt färre. (Andersson-Koski 2015, 4, 22; Wallvik 2005, 18; Hoyer 2012, 81.)

I dag är de finlandssvenska teckenspråkiga en så litet minoritet att det är omöjligt för dem att enbart klara sig på sitt modersmål i vardagen. De har typiskt en mångfasetterad identitet: förutom att de identifierar sig med finska döva känner de också en samhörighet med finlandssvenska hörande och deras kultur. Eftersom svensk service sällan kan garanteras i alla vardagliga servicesituationer i Finland, måste finlandssvenska döva lära sig skriven finska utöver skriven svenska. Många finlandssvenska döva har både finska och sverigesvenska döva vänner, vilket gör att de också använder dessa två teckenspråk i sin vardag. (Andersson-Koski 2015, 22.)

3.4 Tolktjänsten på finlandssvenskt teckenspråk

FPA ordnar tolktjänster för personer bosatta i Finland som har en hörselskada, syn- och hörselskada eller talskada. Tolkning kan användas i arbete, för studier efter den grundläggande utbildningen, för att utträta ärenden, för att vara samhälleligt delaktig eller för att delta i hobbyn eller rekreation. De kommunikationsmetoder i tolkningen som är listade på FPAs internetsida är finskt eller finlandssvenskt teckenspråk, tecknat tal (finska eller svenska), taltolkning, skrivtolkning och andra kommunikationssätt. Personer med hörselskada har rätt till tolktjänster för minst 180 timmar per år och den är avgiftsfri. (FPA 2016.)

I dag finns det ingen utbildning för finlandssvenska teckenspråkstolkare. Båda högskolorna med tolkutbildning, Humak och Diak, erbjuder utbildningen enbart på finska och i finskt teckenspråk. Den senaste utbildningen för finlandssvenska teckenspråkstolkare hölls år 1990-1993 vid Borgå folkhögskola. Denna utbildning kritiserades dock för bristfällig planering och bristen på svenskspråkigt material och svenskspråkiga föreläsare. (Andersson-Koski 2015, 40.)

Antalet teckenspråkstolkare som behärskar både finlandssvenskt teckenspråk och svenska varierar enligt uppgift. År 2015 fanns det sammanlagt 21-24 finlandssvenska teckenspråkstolkare enligt FPA och serviceproducenterna. Denna statistik grundade sig på tolkprofiler. Trots detta finns det bara omkring tio teckenspråkstolkare som kan finlandssvensk teckenspråk och svenska enligt språkanvändarna. Avvikelsen beror eventuellt på att det saknas en svenskspråkig utbildning som skulle bidra med verktyg för en språklig bedömning, men också på begränsningarna i tolkprofilen. (Andersson-Koski 2015, 4.)

Sirpa Pynnönen har utforskat finlandssvenska dövas erfarenheter om tolktjänstens tillgänglighet i sitt examensarbete *Kuurot suomenruotsalaiset tulkkauspalvelun asiakkaina – Kokemuksia äidinkielisten tulkkauspalvelun saatavuudesta* (2014). Alla finlandssvenska döva som hon intervjuade tyckte att det är svårt att få en tolk som behärskar finlandssvenskt teckenspråk. Tillgängligheten av tolkar varierar beroende på var i Finland man befinner sig, till exempel i Helsingfors är det lättare att få en tolk som kan finlandssvenskt teckenspråk än i Borgå. Om det inte går att hitta en tolk som kan finlandssvenskt teckenspråk, erbjuder FPA vanligtvis istället en tolk som kan finskt teckenspråk. (Pynnönen 2014, 27-28.) Ändå är det alltid lättast att kommunicera på sitt modersmål, vilket inte är möjligt i dessa situationer. Även i *Lagen om tolkningstjänster för handikappade personer* står det:

När tolkningstjänst ordnas ska serviceanvändarens önskemål, åsikter, fördel och individuella behov samt modersmål och kulturella bakgrund beaktas. (Finlex 2016.)

Som resultat av bristen på en svenskspråkig tolkutbildning hänger de finlandssvenska teckenspråkstolkarnas existens i dag på tolkarnas personliga intresse för språket. Tolkare som vill förbättra sina kunskaper i finlandssvenskt teckenspråk måste själva söka sig till sammanhang där språket används. Det är också tolkarna själva som bedömer när de behärskar finlandssvenskt teckenspråk tillräckligt bra för att använda det i tolkning. Ibland kan det leda till att tolkar som har intresse för att lära sig finlandssvenskt teckenspråk bara kastar sig in i tolkningssituationer de inte helt behärskar. I dessa situationer är risken att kunden blir lidande när tolkens kunskaper

inte räcker till och tolken upplever en känsla av misslyckande. (Andersson-Koski 2015, 40.)

4 TECKENSPRÅKSTOLKNING

I detta examensarbete används termen tolkning i betydelsen teckenspråkstolkning. Enligt Tommola (2006) är tolkning mångspråkig kommunikation, som handlar om att förstå och producera betydelsefulla budskap. Det är frågan om att motta, behandla, lagra och återkalla i minnet språklig information. (Tommola 2006, 129.) Teckenspråkstolkens viktigaste uppgift är att förmedla information från ett språk till ett annat språk. Tolken verkar som sakkunnig inom talat och tecknat språk och båda kulturerna och ställer båda parterna språkligt jämlika. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2003, 64.)

Tolkningen kan göras på två olika sätt: som simultantolkning eller som konsekutivtolkning. I konsekutivtolkning lyssnar tolken på talaren och återger därefter talet på ett annat språk. Tolkning mellan talat språk och tecknat språk är oftast simultantolkning, vilken betyder att tolken lyssnar eller tittar på källspråket och producerar samtidigt tolkning på målspråket. (Tommola 2006, 128-129.) Tolkning kan dessutom delas i studietolkning och kontakttolkning. Studietolkning sker i grundskolan eller i studier efter grundskola. I skolan kan tolken samtidigt ha en eller flera döva kunder. Till kontakttolkning räknas situationer mellan himmel och jord, från förlossning till begravning. Tolk behövs vanligen i olika vardagliga situationer, till exempel hos läkaren, på banken, familjefester, och i skolan. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2003, 114-130; Mikkonen 2005, 234-235.)

Teckenspråkstolkens arbetsmiljö varierar mycket, vilket kräver flexibilitet och anpassningsförmåga av tolken (Mikkonen 2005, 235). Tolken borde ha förutom bra språkkunskaper också stresstålighet och färdighet att göra snabba beslut. Hög motivation är en viktig psykisk kraft. Andra nyttiga egenskaper är bra allmänbildning, samarbetsförmåga och kommunikationskunskaper. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2003, 70-71.) En viktig del av tolkens arbete går till förberedelser. Ju bättre tolken behärs-

kar ämnet som behandlas i tolkningssituationen, desto bättre går antagligen själva tolkningen. (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2016.)

Skillnaderna mellan en erfaren tolk och en nybörjare syns i till exempel hur mycket av källbudskapets information tolken kan förmedla, hur tydliga de logiska kopplingarna mellan tankarna är i målbudskapet, hur väl tolken kan uppfatta makrostrukturer i vida sammanhang, och hur felfritt målspråket blir. Faktorer som förklarar dessa skillnader baserar sig på tolkens erfarenhet, rutin från tidigare uppdrag och ständig bedömning av sin tolkning. Alla tolkningsuppdrag kan alltså anses fungera som stöd för kommande uppdrag (Vik-Tuovinen 2006, 23). Tolkar med mycket erfarenhet kan utföra olika uppgifter samtidigt, och har väl utvecklade scheman för arbetsspråk och teman, vilket hjälper i att förutsäga och fatta beslut. De kan också filtrera essentiella saker från informationen i källspråket och forma tydliga, strukturerade helheter. De är motiverade och kan observera sin tolkning och korrigera den om det behövs. (Tommola 2006, 141-142.)

4.1 Tolkningsprocessen

Enligt Humphrey och Alcorn (2007) kan tolkningsprocessen delas i fem faser:

1. Att förstå källspråket
2. Att identifiera djupare betydelse
3. Att anpassa till sammanhanget
4. Att bilda uttrycket på målspråket
5. Att producera tolkningen

I den första (1) fasen måste tolken lyssna på det källspråkiga budskapet tills hen har förstått dess betydelse. Om tolken börjar tolkningen för hastigt, efter bara några ord eller tecken av källspråket, liknar tolkningens grammatik källspråket i stället för målspråkets, och budskapet förmedlas inte klart. Tolken måste analysera den djupare betydelsen i det källspråkiga budskapet (2), för att hen ska kunna skapa en lingvistiskt och kulturellt motsvarande tolkning på målspråket. Sedan behöver tolken anpassa tolkningen till sammanhanget (3) för att kunna förmedla budskapets betydelse

och känsla och använda passande lingvistiskt register. Efter att tolken har förstått den djupare betydelsen i det källspråkiga budskapet, ska hen bilda uttrycket på målspråket (4) på så sätt att betydelsen förmedlas till målspråket och har samma inverkan på mottagaren som den har i källspråket. Den sista fasen av tolkningsprocessen är att producera tolkning (5) som är lingvistiskt korrekt, låter eller ser naturligt ut, och innehåller samma betydelse som det källspråkiga uttrycket. (Humphrey & Alcorn 2007, 236-248.)

Det finns olika modeller för att beskriva tolkningsprocessen. Dessa modeller är kanske inte essentiella när man övar sig i tolkning i praktiken, men det är nödvändigt att begrunda delfaktorerna i tolkning är nödvändig för att de kan ge verktyg till att bedöma och utveckla ens insats. (Tommola 2006, 135.) Ett exempel på dessa processmodeller är Giles kapacitetsmodeller (*Effort Models*). Modellerna baserar sig på tanken att tolkning kräver någon form av mental "energi" som bara finns i begränsad omfattning. I simultantolkning består kapacitetsmodellen av tre huvudsakliga komponenter (*Efforts*): en komponent för lyssnande och analys, en komponent för produktion av tal och en komponent för korttidsminnet. En fjärde komponent behövs dessutom för att koordinera de tre andra. Tolken kan låta någon av komponenterna använda extra mycket kapacitet om det behövs. Till exempel om talarens accent är svårt att förstå kan tolken förlänga eftersläpningen, vilket i sin tur kräver mer kapacitet av korttidsminnet. Problemen i tolkning beror på att den totala kapaciteten som behövs överskrider den kapacitet som finns tillgänglig, eller att den tillgängliga kapaciteten för en enskild komponent inte räcker till för att utföra uppgiften. (Vik-Tuovinen 2006, 30-32.)

4.2 Tolkning mellan två främmande språk

Tolkning är inte bara att översätta ord från ett språk till ett annat språk, utan att förstå betydelsen av det källspråkiga budskapet och att tolka den till målspråket. Det här blir speciellt tydligt när tolkning sker mellan två främmande språk. Tolken måste fjärma sig från orden och strukturerna i källspråket och tolka deras betydelse till målspråket. (Laine 2006, 229.)

Tolkning mellan två främmande språk är krävande. Tolken måste ha bra kunskaper i båda språken och behärska fraser och anpassa språkdräkt. Tolkningssituationen kan också kräva kännedom om branschspecifik terminologi. Tolken måste förbereda sig väl före tolkningen, sätta sig in i ämnet och materialet, och slå upp konstiga ord. Förberedelse är särdeles viktigt när båda tolkningsspråken är främmande för tolken. Långsiktig förberedelse handlar om att utveckla sina språkkunskaper till exempel genom att titta på tv eller läsa böcker på främmande språk. Då är det inte längre frågan om att förbereda sig för enstaka tolkningsuppdrag utan för att allmänt utveckla sina yrkeskunskaper. (Laine 2006, 240-243.)

I sin artikel skriver Jenni Laine (2006) om tolkning mellan engelska och finskt teckenspråk. Särdragen i tolkningsprocessen i tolkningen mellan dessa två främmande språk ligger i en djupare analys av budskapets betydelse, en längre eftersläpning i den i allmänhet raka processen från ett främmande språk till ett annat, och problem som anknyter till tolkningen mellan två främmande språk. Det är viktigt att behärska tolkningsprocessen för att tolken inte har en så vid vokabulär och behöver mer tid för att återkalla fraser och termer i minnet. Tolkning mellan två främmande språk är också mer ansträngande både fysiskt och psykiskt och tolken behöver fler pauser. (Laine 2006, 240-245.)

4.3 Hur blir man tolk?

Utbildning för finska teckenspråkstolkar organiseras vid Humanistiska yrkeshögskolan i Helsingfors och Kuopio och vid Diakonia-yrkeshögskolan i Åbo. Utbildningen tar fyra år och omfattar 240 studiepoäng. Under tolkutbildningen skaffar studerande sig yrkesfärdigheter som gör det möjligt att jobba som teckenspråkstolk mellan den teckenspråkiga minoriteten och den finskspråkiga majoriteten. De viktigaste målsättningarna för studierna är att studerande har bra kunskaper i finska och finskt teckenspråk och kännedom om den finska majoritetskulturen och den teckenspråkiga minoritetskulturen. (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2016.)

Under de första två åren av studierna koncentrerar man sig på att lära sig det finska teckenspråket och de egentliga tolkningsstudierna börjar under det tredje året (Hu-

manistiska yrkeshögskolan 2016b, 45). Språkinläring sker när man lär sig ett språk som inte är ens modersmål, det vill säga ett främmande språk, eller ett andraspråk. Det finns ingen allmän forskningsbaserad teori om språkinläring, utan många teorier, teoretiska modeller och hypoteser som ofta är motstridiga. Många teorier tar både språklig och kognitiv utveckling i beaktande. Individuella egenskaper och inlärmingsmiljö inverkar också på hur vi lär oss. (Jaakkola 2000, 149.)

I Finland har vi en allmän uppfattning att lärandet av ett främmande språk sker likt inläring av allt annat, till exempel något realämne. Grundskolans och gymnasiet läroplaner baserar sig på denna uppfattning. Språkinläring kan ses som inläring av en kognitiv kunskap. Flera studier har visat att undervisning i grammatik påskyndar språkinläring hos både vuxna och barn och leder till bättre språkkunskaper än så kallad naturalistisk inläring, det vill säga lärande som sker utan undervisning. (Jaakkola 2000, 149-150.)

Gemensam europeisk referensram för språk är en handbok publicerad av Europarådet för språkundervisning och -inläring. Den definierar kunskapsnivåer i främmande språk och har använts mycket i Finland sedan den publicerades år 1996. (Huttunen 2000, 79; Council of Europe 2008.) Referensramen framhäver språket som ett verktyg till kommunikation och inlärningsprocess och -miljö ses som nyckelfaktorer i utvecklingen av språkkompetensen (Huttunen 2000, 80, 83).

Det finns många olika metoder för språkundervisning och språkinläring. Man kan lära sig språket till exempel genom att:

- följa med autentiskt språkbruk, till exempel lyssna på radion, titta på tv eller videor osv. samt i möten med nativa språkanvändare
- studera speciellt utvalda, till exempel anpassade eller förenklade, talade och skrivna texter
- delta i samtal på främmande- eller andraspråk
- delta i ändamålsenliga uppgifter på främmande- eller andraspråk
- ägna sig åt självstudier, med egna målsättningar och tillgängligt läromedel (Council of Europe 2008, 197-198.)

Att lära sig teckenspråk skiljer sig mycket från att lära sig ett talat språk eftersom teckenspråk är visuellt. Studerande måste alltså börja använda en ny kommunikationskanal. Samtidigt hjälper språkets visualitet studeranden att minnas de nya tecknen. (Pääkkönen 2001, 79.) Det räcker inte att ha bra språkkunskaper i teckenspråk för att bli tolk, även om det är viktig för tolken. I dag är teckenspråk ett främmande språk för de flesta som börjar teckenspråkstolksutbildningen och under fyra år ska de lära sig grunderna i språket. Språkinläringen fortsätter i arbetslivet och det är ett livslångt projekt. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2003, 66-68.)

I tolkutbildningen vid Humanistiska yrkeshögskolan inriktar man sig på tolkning- och översättningsstudier under det tredje året. På de första studieavsnitten får studeranden en inblick i vad tolkning är och i teckenspråkstolkens yrke och under de senare studieavsnitten fördjupar man sina kunskaper i tolkning och får en uppfattning om de olika kommunikationssituationerna. (Humanistiska yrkeshögskolan 2016b, 45; 59.)

5 SJÄLVSTUDIEMATERIAL

Självstudier innebär att en person studerar utan kontakt med utbildare eller instruktör. Studierna kan ske när som helst och var som helst, och framskrider enligt den studerandes egna planer. Självstudier kan innebära att läsa böcker, titta på videor, göra funktionella uppgifter, praktisera eller lära sig genom jobbet. Självstudier kan man göra ensam eller i en grupp. (Paane-Tiainen 2000, 18.)

Nuförtiden talar man mycket om livslångt lärande. Detta betyder inte att man går i skolan hela sitt liv, utan kan tänkas som en attityd, ett positivt förhållningssätt och anpassning till förändring. Livslångt lärande innefattar ständig utveckling av ens yrkeskunskaper och kunnande och att lära sig från de andra. Med alla samhällsliga förändringar i dag är livslångt lärande kanske mer nödvändigt än tidigare. Att avlägga en examen och bli färdig med studierna betyder inte att man behärskar allt möjligt i sitt yrke, utan då börjar det verkliga lärandet. De flesta yrkeskunskaper lär man sig efter att ha utexaminerats, genom att arbeta. (Ojala 2001, 19; Aro 2006, 203-204.)

5.1 Undervisningsmaterial

Alla information som studeranden använder under inlärningsprocessen kan ses som undervisningsmaterial. I detta examensarbete använder jag termen undervisningsmaterial i bemärkelsen information som har producerats i undervisnings- och inlärnings- syftet. Undervisningsmaterialet kan vara till exempel läroböcker, bilder, audiovisuellt material och digitalt undervisningsmaterial. (Vainionpää 2006, 81-85.) Materialet som jag planerar i mitt examensarbete är digitalt undervisningsmaterial.

Digitalt undervisningsmaterial betyder undervisningsmaterial som kan användas i och flyttas med olika elektroniska redskap. Det är svårt att definiera exakt vad det är, för att digitalt undervisningsmaterial utvecklas och ändras hela tiden. (Vainionpää 2006, 85.) På sistone har man börjat använda den engelska termen *learning seed* (fi: *oppimisaihio*) i anslutning till det digitala undervisningsmaterialet. Termen syftar på enstaka, kompakta delar av multimedia-baserat undervisningsmaterial som kan användas i olika inlärnings-situationer och i olika faser av inlärningsprocessen. Formatet på dem kan variera och idén med dem är att de kan tillämpas i varierande användningssituationer. Inlärningsmiljön kan vara sammansatt av många *learning seeds* som studeranden sammanställer och med vars hjälp hen formar sig en egen uppfattning om saken. (Vainionpää 2006, 88.)

5.2 Värdering av undervisningsmaterial

Det är besvärligt att värdera undervisningsmaterial för att värdering med vissa kriterier bara ger en allmän kartläggning av materialets egenskaper. En annan faktor som gör värderingen svår är det nya formatet på undervisningsmaterialet. Gamla värderingskriterier kanske inte passar för den nya sortens undervisningsmaterial. Det finns många olika värderingskriterier för undervisningsmaterial. (Vainionpää 2006, 93.) För mitt examensarbete har jag valt att använda Jorma Vainionpääs värderingskriterier, för att jag tycker att de passar bäst för värderingen av den typ av digitalt undervisningsmaterial som jag planerar.

Vainionpääs kriterier är avsedda för värdering av undervisningsmaterialets innehåll samt dess användningssituation. Kriterierna lämpar sig för många olika typer av undervisningsmaterial. (Vainionpää 2006, 98.)

Värderingskriterierna för undervisningsmaterial

1. Aktualitet och pålitlighet
 - Är innehållet tidlöst eller snabbt åldrande? Kan det föråldrade materialet uppdateras lätt? Är informationen i materialet pålitlig och kan man bedöma dess pålitlighet?
2. Omfattning
 - Hur mycket och i hur många situationer kan materialet användas?
3. Tillgänglighet
 - Är materialet lätt tillgängligt? Räcker det till för alla? Kan materialet dupliceras?
4. Kostnader
 - Vad är materialets anskaffningspris i förhållande till användningstiden? Orsakar materialet löpande kostnader?
5. Möjligheter för återanvändning
 - Är materialet avsett för engångsbruk eller är det mångsidigt användbart eller återvinningsbart?
6. Användbarhet och möjligheterna till individuellt avancemang
 - Tar materialet i beaktande användare på olika nivåer? Tar materialet i beaktande individuella skillnader i lärandet? Innehåller materialet tillräckligt handledning för användaren? Kan materialet användas utan separata instruktioner? Ställer materialet särskilda krav på apparaturen?
7. Utbudet av alternativ som möjliggör ett flexibelt och aktivt lärande
 - Styr materialet tillräckligt andra studier i anknytning till ämnet? Aktiverar materialet studeranden? Är material användbart i varierande arbetsformer (t.ex. individuellt arbete, samarbete)?
8. Kriterier som stöder värderingen

- Tar materialet i beaktande värdering av mångsidigt lärandet? Instrueras den studerande för självvärdering? (Vainionpää 2006, 98-100.)

5.3 Självstudiematerial för teckenspråkstolkar

Det finns några tidigare examensarbeten om teckenspråkstolkars och -studerandes självstudier och självstudiematerial. Elina Rantanen (2012) har tagit reda på vilka faktorer inverkar på studerandens motivation i läromedlen för tolkning. Hon samlade information med hjälp av ett frågeformulär som besvarades av 129 teckenspråkstolkstuderande. I resultaten framkommer att studeranden är mera motiverade om instruktioner för självständigt arbete, övningsuppgifter och material är lätt tillgängliga. Majoriteten av studerandena ville ha exakta och tydliga instruktioner för uppgifterna och tyckte att många små uppgifter känns mer motiverande än en stor och tidskrävande uppgift. Studerandena ansåg att det var viktigt att få feedback på sitt utförande och det påverkar motivationen mycket. (Rantanen 2012, 34-46.)

Essi Tikanoja (2011) har i sitt examensarbete forskat teckenspråkstolkstuderandes självständiga arbete och Ylikylä och Mattelmäki (2013) har gjort förfrågan om övningsuppgifter och material i teckenspråkstolkutbildningen för studerande och lektorer. I Tikanojas förfrågning framkom att tolkstuderande använder för det mesta autentiskt material (liksom teckenspråkiga videor på internet) i självstudier, för det finns ont om riktigt undervisningsmaterial på teckenspråk. Många studeranden önskade att det skulle finnas mera material på teckenspråk, och tips om teckenspråkiga källor, till exempel en omfattande lista om teckenspråkigt material på internet. (Tikanoja 2011, 46, 56.)

Enligt Ylikyläs och Mattelmäkis sammanfattning på förfrågningarna, skulle en 15-30 minuter lång video vara bra träningsmaterial för tolkning och dess svårighetsgrad skulle få motsvara en vanlig tolkningssituation där kunden uträttar ärenden. Det ideala antalet personer på videon är mer än en och ämnet kunde vara ett besök hos myndigheten, till exempel FPA, polis eller bank. Videon skulle tolkas simultant. (Ylikylä & Mattelmäki 2013, 39.)

6 INTERVJUN MED TECKENSPRÅKSTOLKARNA

För mitt examensarbete intervjuade jag två teckenspråkstolkare som har ganska mycket erfarenhet om tolkning på finlandssvenskt teckenspråk. Intervjun var en mellanform mellan temaintervju och en öppen intervju. Både i en temaintervju och i en öppen intervju diskuterar man kring vissa teman. I temaintervjun ställer man samma frågor till alla som intervjuas, men ordningen av frågorna kan variera, medan en öppen intervju liknar mer ett fritt samtal. (Kuula 2011, 128-129.) Jag valde den här kvalitativa forskningsmetoden, eftersom jag ville utreda tolkarnas tankar och önskingar om självstudiematerialen på finlandssvenskt teckenspråk. En kvalitativ forskningsmetod är lämplig när man vill få en heltäckande uppfattning av ett fenomen. Den passar också i examensarbete i en situation där syftet är att förverkliga en idé som baserar sig på målgruppens visioner och synsätt. (Vilkka & Airaksinen 2004, 63.)

6.1 Genomförandet av intervjuerna

Före intervjuerna hade jag satt mig in i teori och tidigare forskning inom ämnet, för det mesta genom att läsa tidigare examensarbeten om tolkning- och självstudiematerial för teckenspråkstolkare och -studerande. Med hjälp av dem skrev jag mina intervjufrågor (BILAGA 1). Jag kontaktade tolkarna via e-post och kom överens om hur intervjun skulle organiseras. Den ena intervjun gjorde jag via skype och den andra hemma hos den intervjuade tolken. Jag hade skickat frågorna på förhand åt tolkarna för att de skulle kunna förbereda sig.

Båda intervjuerna gjorde jag på finska och filmade dem med videokamera. Den ena intervjun tog 30 minuter och den andra en timme. Före intervjun berättade jag åt tolkarna att jag ska filma dem och att videon ska användas enbart för mitt examensarbete och förstöras när det är färdigt. Båda tolkarna är anonyma och jag kallar dem tolk A och tolk B i texten. Efter intervjuerna skrev jag ut videomaterialet och ordnade tolkarnas svar enligt teman. Det här är ett vanligt sätt att analysera forskningsmateri-

al, när man vill betrakta fenomen och saker som är gemensamma för flera intervjuade personer (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 110).

6.2 Särdrag i tolkning i finlandssvenskt teckenspråk

I båda intervjuerna framkom att tolkning i finlandssvenskt teckenspråk inte enbart betyder tolkningen mellan svenska och finlandssvenskt teckenspråk. I en tolkningssituation behöver tolken ofta 4 eller 5 språk samtidigt: svenska, finska, finlandssvenskt teckenspråk, finskt teckenspråk, och möjligen också engelska. Tolkning kan ske till exempel från finskt teckenspråk till svenska eller från finska till finlandssvenskt teckenspråk och någon kan säga något emellan, ett ord eller en fras, på engelska. Detta gör tolkningen mycket utmanande för att tolken måste ha alla 4 eller 5 språken aktiva hela tiden.

Båda tolkarna talade om svårigheter i att hitta motsvarigheter mellan två olika språk, vilket gör att tolken behöver ett tredje språk i tolkningsprocessen i stället för bara källspråket och målspråket. Till exempel i tolkning från finska till finlandssvenskt teckenspråk behöver tolken på sätt och vis översätta talad finska till svenska som en del av tolkningsprocessen för att ha svenska munrörelser och lättare hitta motsvarigheter på finlandssvenskt teckenspråk för orden. Jenni Laine (2006) som har skrivit sitt examensarbete och en artikel om teckenspråkstolkning mellan finskt teckenspråk och engelska, berättar om samma sak i sin artikel. Tolkarna som hon hade intervjuat använder också finska i tolkningsprocessen mellan engelska och finskt teckenspråk. Finskan hjälpte dem i problem med förståelsen och i producerande av finska munrörelser. De behövde ändå finska bara när det förekom problem i tolkningen, inte när allt gick bra. (Laine 2006, 245.)

En annan faktor som gör tolkning i finlandssvenskt teckenspråk utmanande är det finska teckenspråkets inverkan på det finlandssvenska teckenspråket. Tolk A berättar att som ett resultat av det finska teckenspråkets inverkan kan en finlandssvensk teckenspråkig person ibland ha finska munrörelser, till exempel teckna DAG och ha "päivä" på munnen. Detta fenomen nämner också Karin Hoyer i en av sina publikat-

ioner om det finlandssvenska teckenspråket (Hoyer 2012, 79). Enligt tolk B finns det ganska lite rent finlandssvenskt teckenspråk bland de finlandssvenska teckenspråkiga, för språket har påverkats mycket av finskt teckenspråk och svenskt teckenspråk. Därför kan det också vara svårt att definiera vad som är finlandssvenskt teckenspråk och vad som inte är det.

6.3 Det finlandssvenska teckenspråkets särdrag

För tillfället finns det ganska lite undersökning om det finlandssvenska teckenspråket och hur det skiljer sig från det finska teckenspråket. Skillnaderna som har hittats i studier är listade i kapitel 3.1. En av mina frågor handlade om dessa skillnader och det finlandssvenska teckenspråkets särdrag och vilka av dem vore bra att ha i övningsmaterialet.

Tolk A kunde inte berätta om särdrag i finlandssvenskt teckenspråk, och rekommenderade att utreda dem i studier om ämnet. Tolk B hade hört från kunder att teckenföljden i finlandssvenskt teckenspråk skiljer sig från den i finskt teckenspråk, vilket kan bero på den talade svenskans inflytande. Det finns också några specifika finlandssvenska tecken, men det är svårt att säga vilka tecken som är det finlandssvenska teckenspråks egna och vilka är från det svenska teckenspråket. Det finlandssvenska teckenspråket har mycket intern variation och språkanvändare använder också tecken från svenskt och finskt teckenspråk. Även de själva är inte alltid eniga om vilka tecken är finlandssvenskt teckenspråk och vilka är lånade från svenskt teckenspråk. Den här variationen och "blandat språk" vore bra att synas i övningsmaterial, tyckte båda tolkarna. Tolk B hoppades också på någon slags hjälp med munrörelser i finlandssvenskt teckenspråk. Hen sade att hen inte vet hurdana munrörelser man borde ha, när rent "teckenspråkiga" munrörelser används och när man kan bara "vara tyst".

Handalfabetet i finlandssvenskt teckenspråk skiljer sig också från handalfabetet i finskt teckenspråk, men det finns inte dokumenterat någonstans för närvarande. Båda tolkarna tyckte att det vore bra att ha det någonstans för teckenspråkstolkare att lära sig. Som det framkom i kapitel 3.1 verkar det finnas ganska mycket variation i

handalfabetet som används i det finlandssvenska teckenspråket. Tolk B sade att hen inte kan det finlandssvenska handalfabetet själv, men förstår dock när kunder bokstaverar ord.

6.4 Materialets teman och svårighetsgrad

Som materialets teman tyckte båda tolkarna att FST (Finlandssvenska Teckenspråkiga r.f.) och dess verksamhet, projekt och intressebevakning allmänt skulle vara mycket nyttiga. Det är ett tema som återkommer ofta i tolkningssituationer på finlandssvenskt teckenspråk. Andra nyttiga teman som tolkarna nämnde var kyrkliga förrättningar, till exempel bröllop, begravning och konfirmation, samt ekonomi, hälsovård och grunderna i lingvistik.

Eftersom det färdiga materialet ska vara tillgängligt för alla på nätet tyckte båda tolkarna att det behövs material av olika svårighetsgrad. De föreslog lättare material för dem som inte har svenska som modersmål, men är intresserade av språket och vill pröva på om tolkning på finlandssvenskt teckenspråk skulle passa dem. För dem som har svenska som modersmål och har tolkat på finlandssvenskt teckenspråk skulle det finnas mer krävande tolkningsmaterial. Båda tolkarna tyckte att det svårare materialet skulle innehålla det finlandssvenska teckenspråkets och teckenspråkstolkningens särdrag och utmaningar som beskrevs i föregående kapitel. För tillfället finns det inget material med syftet att öva tolkning på finlandssvenskt teckenspråk och därför är allt material oberoende av dess svårighetsgrad verkligen nyttigt, tyckte tolk A.

6.5 Förverkligandet av materialet

På frågan om hur långa videorna i materialet borde vara, tyckte båda tolkarna att längden beror på videons användningssyfte och att det vore bra att ha videor i olika längd. Tolk B sade att hen hellre skulle ha flera korta videor än ett par långa, för att det är lättare att öva med korta videor. Men en lite längre video med en nativ språk-användare skulle också vara nyttig för en "djupdykning i språket". Tolk A tyckte att korta videor skulle vara bra särskilt för nybörjare som inte har någon erfarenhet av

finlandssvenskt teckenspråk eller tolkning på det. Det vore bra att också ha några längre videor som skulle hjälpa i uthållighetsträning för taltolkning.

Jag frågade vilket som behövs mer, material på finlandssvenskt teckenspråk (för att tolka till svenska) eller på svenska (för att tolka till teckenspråk). Redan tidigare i intervjun hade det kommit fram att det borde finnas material också på finska och finskt teckenspråk för tolkningsövning mellan till exempel finska och finlandssvenskt teckenspråk. Men i den här frågan, tyckte båda tolkarna att det behövs mer material på finlandssvenskt teckenspråk. Om man vill träna tolkning från svenska till finlandssvenskt teckenspråk, finns det många möjligheter, liksom radio- och tv-program, för det. Material på finlandssvenskt teckenspråk är däremot svårare att hitta och det skulle också vara nyttig att träna.

Tolk A tyckte att svenskspråkigt material som behandlar "stöttestenar", utmanande tolkningssituationer mm. som vållar tolken huvudbry också kunde vara användbart. Som exempel berättade hen om barnramsor som är omöjliga att tolka om man inte känner till dem.

Båda tolkarna tyckte att tillsammans med tolkningsmaterialet, till exempel på samma webbsida, vore det bra att ha nyttiga länkar till existerande material på finlandssvenskt teckenspråk. Som exempel nämndes Signwiki, FST:s webbsida och materialet från *Se vårt språk!* i Suvi. Något särskilt förberedande material för tolkningen av videorna behövs inte, enligt tolk B. Hen tyckte att tolken som ska använda materialet själv kan söka information om ämnet i videon, precis som i verkliga tolkningsuppgifter.

Båda tolkarna sade att det skulle vara bra att få feedback om sin tolkning, men att det nog är svårt att arrangera eftersom materialet är på nätet. De tyckte att det vore mycket nyttigt, om det skulle vara möjligt att förverkliga, att en eller flera finlandssvenska döva skulle bedöma deras tolkning och kommentera tecknen och tolkningsstrategierna i den. Men tolk A kommenterade också att en döv person ändå inte kan jämföra tolkningen med källtexten och det är ganska svårt att hitta hörande personer som behärskar båda språken tillräckligt bra. Tolk B föreslog också någon slags sammankomst till exempel vartannat år, där tolkar kunde diskutera. Båda tolkarna, A

och B, förhöll sig skeptiskt till en modellvideo för tolkningen, eftersom det inte finns bara ett rätt sätt att tolka något på.

6.6 Sammanfattning av intervjuerna

Tolkning på finlandssvenskt teckenspråk är mycket krävande på grund av många faktorer. Tolken behöver ofta till och med fem olika språk under ett tolkningsuppdrag, och måste till exempel hitta motsvarigheter för finska ord på finlandssvenskt teckenspråk. Finlandssvenskt teckenspråk har också påverkats mycket av det finska och det svenska teckenspråket. Språkanvändare använder tecken från finskt eller svenskt teckenspråk blandat med finlandssvenskt teckenspråk och kan ha finska munrörelser i en del tecken. Det är svårt att bedöma vad det rena finlandssvenska teckenspråket är.

En utmaning inom tolkning på finlandssvenskt teckenspråk är skillnaderna mellan det finska och det finlandssvenska teckenspråket. Skillnaderna är till exempel olika tecken, avvikande ordningsföljd av tecknen, och olika handalfabetet. Dessa skillnader skulle alltså finnas i övningsmaterialet. Enligt intervjuerna, skulle ämnena i materialet handla om FST:s verksamhet, projekt och intressebevakning, kyrkliga förrättningar, ekonomi, hälsovård och grunderna i lingvistik. Det borde finnas material i olika svårighetsgrader för finskspråkiga och svenskspråkiga användare. Behovet av material är större på finlandssvenskt teckenspråk än på svenska eller finska.

7 ANALYS OCH PRODUKT

Frågan i mitt examensarbete "Hurdant läromedel passar teckenspråkstolkare för självstudier?" besvarades genom tillämpning av tidigare forskningen och litteratur, samt intervjuer. Tidigare forskning och svaren jag fick i intervjuerna till största delen stöttade varandra och jag fick en ganska bra förståelse för hurdant övningsmaterialet skulle vara. I nästa kapitel finns en sammanfattning om hurdant övningsmaterial för teckenspråkstolkare skulle vara, baserat på teorin och de tidigare examensarbetena

samt intervjuerna som jag genomförde. Det fanns några små olikheter i resultaten av de tidigare examensarbetena och också mellan de och de intervjuade tolkarnas svar, till exempel i åsikter om längden av videor. Eftersom intervjuerna behandlade uttryckligen övningsmaterial på finlandssvenskt teckenspråk, har jag valt att prioritera det tolkarna föreslog i de fall där det uppkom skillnader mellan resultaten i examensarbetena och det tolkarna svarade. Den efterföljande sammanfattningen kan tänkas som en rekommendation när man producerar övningsmaterial.

7.1 Övningsmaterial för teckenspråkstolkar

Enligt tidigare examensarbeten och Vainionpääs värderingskriterier för undervisningsmaterial (se kapitel 5.2) ska övningsmaterialet för tolkar vara lätt tillgängligt, i till exempel digitalt format på internet. I materialet ska det finnas tydliga instruktioner. I Rantanens examensarbete (2012, 42) kommer det fram att tolkstuderanden anser att många små uppgifter är mer motiverande än en stor uppgift, vilket också en av intervjuerna bekräftade. Både tolkstuderandena och båda tolkarna som jag intervjuade tyckte likväl att det var viktigt att kunna göra en självvärdering. Eftersom materialet föreslås vara på internet, kan det vara besvärligt att få feedback på sin insats.

Övningsmaterial ska finnas på olika språk. Dessa språk är det finlandssvenska teckenspråket och svenska, men också det finska teckenspråket och finska eftersom tolken ofta behöver dem i tolkningssituationer med finlandssvenska teckenspråkiga kunder. Det teckenspråkiga övningsmaterialet ska vara i videoform och materialet på svenska eller finska ska vara i talad eller skriven form. Det största behovet är att få material på finlandssvenskt teckenspråk. Det borde också finnas material särskilt avsett för tolkning mellan två "helt olika" språk, till exempel det finlandssvenska teckenspråket och finska. Detta för att tolkningsprocessen i detta fall blir en annan och kan kräva flera språk än den i tolkning mellan det finlandssvenska teckenspråket och svenska (Laine 2006, 245). Tolkningsituationer där tolken måste tolka till exempel från finska till finlandssvenskt teckenspråk är vanliga med finlandssvenska teckenspråkiga kunder.

Övningsmaterial för tolkning på finlandssvenskt teckenspråk ska finnas i olika svårighetsgrad. På så sätt tar materialet i beaktande användare på olika nivåer (Vainionpää 2006, 99-100). Enligt resultaten i Ylikyläs och Mattelmäkis examensarbete skulle videons svårighetsgrad få motsvara en vanlig kontakttolkningssituation till exempel hos FPA (2013, 39), vilket skulle passa för tolkar som redan har tolkat lite på finlandssvenskt teckenspråk. Det borde finnas lättare material för de som inte har svenska som modersmål och som inte har någon tidigare erfarenhet om det finlandssvenska teckenspråk och/ eller tolkning på det. Materialet borde vara ganska enkelt för att tolken kan bekanta sig med språket och pröva på om tolkning på finlandssvenskt teckenspråk skulle passa hen. Det svårare materialet ska planeras med tanke på tolkar som är svenskspråkiga och redan har ganska mycket erfarenhet av tolkning på finlandssvenskt teckenspråk. I det svårare materialet på svenska kan finnas några utmanande saker för tolken, till exempel barnramsor som framkom i den andra intervjun.

Enligt Rantanens examensarbete (2012) är studerandena mer motiverade att göra flera små uppgifter än en stor och tidskrävande uppgift. Uppgifterna i materialet ska alltså vara ganska små och videorna korta, liksom det framkom i den andra intervjun. Speciellt de lättare videorna kan vara korta, men bland de svårare videorna vore det bra att finnas också några längre videor. De skulle hjälpa i uthållighetsträning för tal-tolkning och ge möjligheten för att "dyka djupare" i språket.

När det gäller det finlandssvenska teckenspråkets särdrag vore det bra att det i materialet skulle synas språkets interna variation och påverkan av det finska (till exempel i munrörelserna) och det svenska teckenspråket. Det här kan uppnås med att ha flera olika finlandssvenska teckenspråksanvändare i videorna. Det finlandssvenska teckenspråkets särdrag (se kapitel 3.1) som också borde finnas i materialet, är de specifika finlandssvenska tecknen, olika handalfabet, översättningslån, initialtecken, lexikaliserade bokstaveringar, skillnader i tecknens semantik, och direkta inlån av svenska fraser. Att se olika finlandssvenska döva på videon är nyttigt också med tanke på språkinläring och förståelse av olika stilar att teckna.

Nyttiga teman för övningsmaterialet skulle vara FSTs verksamhet och intressebevakning, kyrkliga förrättningar, till exempel bröllop, begravning och konfirmation, samt ekonomi, hälsovård och grunderna i lingvistik. En del av materialet skulle kunna inne-

fatta handalfabetet som används i det finlandssvenska teckenspråket eftersom det finns inte dokumenterat någonstans. I Ylikyläs och Mattelmäkis (2013) examensarbete hoppades studerandena att ämnet i övningsmaterialet för tolkning skulle vara ett besök hos myndigheten, till exempel FPA, polis eller bank. I den här typens video kan det finnas flera personer att tolka för, vilket också var en önskan som kom fram i samma examensarbete. Enligt Vainionpää borde materialet vara tidlöst (2006, 99-100), och de teman som väljs till materialet därmed vara sådana som förekommer ofta i tolkningssituationer.

På samma webbsida med övningsmaterialet skulle det finnas länkar till existerande material på finlandssvenskt teckenspråk, till exempel till Signwiki, FST:s webbsida och Suvi. Det här tyckte de båda intervjuade tolkarna och de studeranden som tillfrågats i Tikanojas examensarbete (2011).

Att få feedback på ens insats är viktigt och det har stor inverkan på studerandens motivation (Rantanen 2012, 34). Det kan ändå vara svårt att arrangera i den här situationen eftersom materialet är på nätet. De intervjuade tolkarna föreslog att feedbacken skulle kunna arrangeras med en eller flera finlandssvenska döva som skulle bedöma tolkning och kommentera tecknen och tolkningsstrategierna i den, eller genom att organisera någon slags sammankomst där tolkar kunde diskutera. Enligt Vainionpääs värderingskriterier, i ett bra undervisningsmaterial instrueras den studerande för självvärdering (2006, 100). Någon slags instruktioner för självvärdering skulle vara lätt att bilägga till övningsmaterialet.

7.2 Plan för övningsmaterial

Produkten i mitt examensarbete är en plan för en del av övningsmaterialet på finlandssvenskt teckenspråk. Den här delen av materialet anknyter sig till det finlandssvenska teckenspråkets handalfabet. Som det framkom i intervjuarna, finns det ett stort behov för materialet om handalfabetet i det finlandssvenska teckenspråket. Det används inte bara ett handalfabet, utan tre olika handalfabetet bland de finlandssvenska teckenspråkiga: det nya, det gamla och det svenska teckenspråkets handalfabet. Dessa handalfabet blandas ofta i språkbruk som varierar mycket. (Kankkonen

2016.) Därför är det omöjligt att publicera det finlandssvenska teckenspråkets handalfabet på samma sätt som det finska teckenspråkets handalfabet, som finns från a till ö till exempel i Suvi-nätordboken.

Jag rekommenderar att i det planerade videomaterialet som behandlar det finlandssvenska teckenspråkets handalfabet ska synas de tre handalfabeten och hur de blandas i språkbruk. Det här kan göras med videor på vilka flera finlandssvenska teckenspråksanvändare bokstaverar olika ord. Som tilläggsmaterial publiceras de bokstaverade orden i skriven form som stöd, samt länkar till det nya, det gamla och det svenska teckenspråkets handalfabet. Den som inte känner till alla tre handalfabeten kan bekanta sig med dem med hjälp av de länkade webbsidorna. Sedan kan man på videorna se hur alfabeten används i praktiken och hur till exempel den föregående bokstaven inverkar på bokstaveringen av den följande bokstaven. Syftet med videorna är att ge tittaren en inblick i hur man använder handalfabet i finlandssvenskt teckenspråk och hjälpa hen att förstå bokstaveringar.

Det finns redan lämpligt videomaterial med det finlandssvenska teckenspråkets handalfabet. Videorna är gjorda av Janne Kankkonen för Livs-projektet och personerna på videorna har gett sin tillåtelse att använda videorna i flera syften. Det blivande övningsmaterialet ska innehålla dessa videon med bokstaveringar och med videorna ska det finnas en lista på alla bokstaverade ord, samt länkar till det nya, det gamla och det svenska teckenspråkets handalfabet (BILAGA 2).

Om man bedömer det här materialet med Vainionpääs kriterier (2006, 99-100) är materialet tidlöst och pålitligt, men det visar bara några teckenspråksanvändares sätt att använda handalfabetet och kan inte generaliseras att omfatta alla språkanvändare. Materialet är lätt tillgängligt för alla på internet och det kan återanvändas så länge som det finns där. Materialet kan användas i olika situationer, till exempel för att själva lära sig om det finlandssvenska teckenspråket eller i tolkutbildningen. Materialet i sig självt aktiverar inte studeranden som kriteriet 7 anger och passar bättre för förståelseövningar än tolkningsövningar. Materialet är inte tillämpat för olika nivåers användare, men att förstå och kunna producera handalfabetet är lika viktigt för alla från nybörjare till erfarna tolkar.

I framtiden kan man utvidga det här materialet med mer videor på olika bokstaverade ord och med olika teckenspråksanvändare. Ett exempel på det svårare materialet för tolkningsövningar är en föreläsning på finlandssvenskt teckenspråk om FSTs verksamhet och intressebevakning. Föreläsningen kan tolkas på svenska eller finska beroende på hur mycket utmaningar tolken vill ha. Videon skulle kunna vara mer än 5 minuter lång och tecknad av en finlandssvensk döv teckenspråksanvändare. Videon skulle innehålla det finlandssvenska teckenspråkets särdrag, till exempel specifika finlandssvenska tecken, bokstaverade ord och direkta inlån av svenska fraser, samt tecken som anknyter till FST och dess verksamhet.

8 OBSERVATIONER OCH REFLEKTIONER

Syftet med mitt examensarbete var att ta reda på hurdant självstudiematerial passar för teckenspråkstolkare som vill öva sig i tolkning i finlandssvenskt teckenspråk. Syftet uppnåddes med den tidigare forskningen och svararna jag fick i intervjuerna och jag tycker att jag har kunnat skapa en ganska heltäckande sammanfattning om hurdant självstudiematerialet borde vara. I början av examensarbetets process planerade jag att produkten skulle innehålla också färdigproducerat material. För att tiden inte skulle ha räckt till bestämde jag senare tillsammans med min handledare och uppdragsgivaren att den egentliga produkten i examensarbetet skulle formas av planeringen av materialet, som sedan produceras i Livs-projektet.

Jag skrev detta examensarbete på svenska och det var mycket mer utmanande och tidskrävande än jag hade tänkt mig från början. Fast jag förstår svenskan ganska väl och hade inga problem när jag läste en del av källböckerna på svenska, var det en helt annan sak att skriva det hela på svenska. Jag har inte så vid kändedom i språket att jag skulle kunna bedöma vilka ord passar i sammanhanget. Det var också första gången som jag skrev en så krävande text på svenska som skulle ha varit utmanande att göra även på mitt modersmål finskan. En stor del av källorna var på finska och därför behövde jag översätta texterna till svenska, vilket tog mycket tid. Det färdiga examensarbetets språk är granskat av en finlandssvensk person.

Att läsa och lära sig om det finlandssvenska teckenspråket, som jag inte visste mycket tidigare om, var mycket intressant. Det finns ganska lite forskning i det för närvarande, men under Livs-projektet ska det samlas forskningsinformation och produceras ny information om språket, så som beskrivning av dess strukturella drag och lexikon. Det kommer att vara särdeles nyttigt för teckenspråkstolkare som utför tolkningar på finlandssvenskt teckenspråk. Det verkar som om alla tolkar som tolkar på finlandssvenskt teckenspråk inte har faktabaserade kunskaper i språket, vilket troligen beror på bristen på svenskspråkig tolkutbildning.

För närvarande finns det ingen forskning i tolkning på det finlandssvenska teckenspråket och hur den skiljer sig från tolkning på det finska teckenspråket. I de intervjuer jag genomförde kom det fram att i tolkningssituationer med finlandssvenska teckenspråkiga kunder behöver tolken ofta fler olika språk än bara finlandssvenskt teckenspråk och svenska. I tolkning mellan till exempel finska och finlandssvenskt teckenspråk är tolkningsprocessen olik från den i tolkning mellan svenska och finlandssvenskt teckenspråk. Det här skulle kunna vara ett intressant ämne att forska i.

KÄLLOR

- Andersson-Koski, Maria 2015. Mitt eget språk – vår kultur. En kartläggning av situationen för det finlandssvenska teckenspråket och döva finlandssvenska teckenspråkiga i Finland 2014-2015. Hämtad 19.1.2016. http://www.dova.fi/wp-content/uploads/2015/07/PDF_Mitt_eget_sprak_var_kultur.pdf
- Aro, Mikko 2006. Työsuhteiden epävakaistuminen ja työssäoppimisen edellytykset. I Jarkko Mäkinen & Erkki Olkinuora & Risto Rinne & Asko Suikkanen (red.) Elinikäisestä työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: PS-Kustannus, 203-220.
- Council of Europe 2008. Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. 1.-3. painos. Suom. Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola. Helsinki: WSOY.
- Finlex 2016. Lag om tolkningstjänst för handikappade personer. Hämtad 3.4.2016. <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2010/20100133>
- FPA 2016. Tolkttjänster för personer med funktionsnedsättning. Hämtad 20.4.2016. <http://www.kela.fi/web/sv/tolkningsstjanster>
- Hoyer, Karin 1999. Variation i teckenspråk – En studie av släktskapsterminologi i teckenspråket hos finlandssvenska döva. Helsingfors universitet. Pro gradu – avhandling.
- Hoyer, Karin 2004. The Sociolinguistic Situation of Finland-Swedish Deaf People and Their Language, Finland-Swedish Sign Language. I Mieke Van Herreweghe & Myriam Vermeerbergen (red.) To the Lexicon and Beyond. Sociolinguistics in European Deaf Communities. Washington D.C.: Gallaudet University Press, 3-23.
- Hoyer, Karin 2005. "Vi kallade dem Borgåtecken". Det finlandssvenska teckenspråket i går och i dag. I Jan-Ola Östman (red.) FinSSL – Finlandssvenskt teckenspråk. Helsingfors universitet, 21-80.
- Hoyer, Karin 2012. Dokumentation och beskrivning som språkplanering – perspektiv från arbete med tre tecknade minoritetsspråk. Helsingfors universitet. Teckenspråksstudier 3.
- Hoyer, Karin & Kronlund-Saarikoski, Karin (red.) 2002. Se vårt språk! Näe kieleemme! Finlands Dövas Förbund rf & Forskningscentralen för de inhemska språken.

Humanistiska yrkeshögskolan 2016a. Lev i vårt språk –projekt. Hämtad 10.5.2016.
<http://livs.humak.fi/>

Humanistiska yrkeshögskolan 2016b. Opinto-opas 2015-2016. Hämtad 24.4.2016.
<http://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/08/Humak-opinto-opas-2015-2016.pdf>

Humphrey, Janice H. & Alcorn, Bob J. 2007. So You Want to be An Interpreter? An Introduction to Sign Language Interpreting. Fourth edition. Seattle, WA: H & H Publishing Company.

Huttunen, Irma 2000. Oppimisympäristöistä yleiseurooppalaisessa viitekehyksessä. I Pauli Kaikkonen & Viljo Kohonen (red.) Minne menet, kielikasvatus? Näkökulmia kielipedagogiikkaan. Jyväskylän yliopisto, 79-93.

Jaakkola, Hanna 2000. Kielitiedosta kielitaitoon. I Pauli Kaikkonen & Viljo Kohonen (red.) Minne menet, kielikasvatus? Näkökulmia kielipedagogiikkaan. Jyväskylän yliopisto, 145-156.

Kankkonen, Janne 2016. Intervju 28.4.2016. Helsingfors: Humanistiska yrkeshögskolan.

Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. painos. Tampere: Osuuskunta vastapaino.

Laine, Jenni 2006. Tulkkaus kahden modaliteetin ja kahden vieraan kielen välillä. I Niina Hytönen & Terhi Rissanen (red.) Käden käännteessä. Helsinki: Finn Lectura, 228-246.

Mikkonen, Pirkko 2005. Yhteiskunta ja kuulovammaisen lapsi. I Marjatta Takala & Elina Lehtomäki (red.) Kieli, kuulo ja oppiminen –kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. Toinen painos. Helsinki: Finn Lectura, 233–243.

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Otala, Leenamajja 2001. Osaajana opintiellä. Opas elinikäisen oppimisen matkalle. 2. painos. Helsinki: WSOY.

Paane-Tiainen, Tuulia 2000. Oppijaksi aikuisena. Helsinki: Oy Edita Ab.

Pynnönen, Sirpa 2014. Suomenruotsalaiset kuurot tulkkauspalvelun asiakkaina – Kokemuksia äidinkielen tulkkauspalvelun saatavuudesta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Pääkkönen, Outi 2001. ”Viittomakieli avaa silleen toisella tavalla maailmaa”: Viittomakielentulkkiopiskelijoiden kokemuksista viittomakielen opiskelusta vieraana kielellä. Opettajankoulutuslaitos. Helsingin Yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Rantanen, Elina 2012. Viittomakielen tulkkiopiskelijoiden motivoiminen itsenäiseen opiskeluun. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Salmi, Eeva & Laakso, Mikko 2005. Maahan lämpimään. Suomen viittomakielisten historia. Kuurojen Liitto ry.

SVT – Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2016. Hämtad 31.3.2016.
<http://www.tulkit.net/ammatti>; <http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit/koulutus>

Tikanoja, Essi 2011. Viittomakielentulkkiopiskelijoiden itsenäinen harjoittelu. Työvälineitä harjoitteluun ja harjoittelun ohjeistamiseen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Tommola, Jorma 2006. Tulkkaus kognitiivisesta näkökulmasta. I Niina Hytönen & Terhi Rissanen (red.) Käden käännteessä. Helsinki: Finn Lectura, 128–142.

Vainionpää, Jorma 2006. Erilaiset oppijat ja oppimateriaalit verkko-opiskelussa. Tampereen yliopisto.

Vik-Tuovinen, Gun-Viol 2006. Tolkning på olika nivåer av professionalitet. Vasa universitet. Avhandling i språkvetenskap.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Wallvik, Birgitta 2005. Du måste vara döv för att förstå. Finlandssvenska dövas fotspår i historien. Finlandssvenska teckenspråkiga rf.

Ylikylä, Marika & Mattelmäki, Maria 2013. Kysely Diakonia-ammattikorkeakoulun viittomakielentulkin koulutusohjelman tulkkauharjoitusmateriaaleista. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

BILAGOR

BILAGA 1

Haastattelukysymykset tulkeille

- Minkä tasoista tulkkausmateriaalia? Alkeis- keski- vai edistynyt taso? Olisiko hyvä olla eritasoisia pätkiä?
- Materiaalin kesto? Lyhyet, muutaman minuutin mittaiset pätkät vai 10-15min?
- Materiaalin aiheet? Esim. joihinkin tiettyihin astu-tilanteisiin liittyvä sanasto, luennot, harrastukset, sadut...
- Mitä srvk:n erityispiirteitä materiaalissa olisi hyvä tulla esiin?
- Olisiko enemmän tarvetta srvk -> ruotsi vai ruotsi -> srvk materiaalille? Vai molempia saman verran?
- Olisiko materiaalin yhteyteen hyvä liittää myös materiaalia tulkkaukseen valmistautumiseen?
- Olisiko hyvä saada tulkkauksestaan palautetta jollain tavalla? Tai jonkinlainen itsearviointimahdollisuus/ mallisuoritus?

BILAGA 2

Materialet om det finlandssvenska teckenspråkets handalfabet

Ordlistan:

Lindqvist	År
Lyx	Då
Willis	Karleby
Åhlens	Lojo
Anttila	Bäck
Åland	Beck
Nordsjö	Wilhelm
Vårberg	Vener
Grankulla	Joel
Böle	Rolf
Erik	Monica
Förening	Åke
Förbund	Helsingfors
Nog	Tammerfors

Länken till det blivande övningsmaterialet: <http://livs.humak.fi/>

Länkar till det nya, det gamla och det svenska teckenspråkets handalfabet:

Det nya handalfabetet: <http://suvi.viittomat.net/alfabet.php>

Det gamla handalfabetet: http://www.kuurojenmuseo.fi/wp-content/uploads/2013/09/Sormiaakkoset_vanhat1.jpg

Det svenska teckenspråkets handalfabet:

<http://teckensprakslexikon.su.se/kategori/handalfabetet>